

عوامل خطر ساز و تهدید
گننده امنیت ملی، متنوع و
متکثرند. شناخت ابعاد و
مولفه‌های اقتصادی، سیاسی
و فرهنگی تهدیدها، بسیار
حیاتی و اساسی است.

استانداری آذربایجان شرقی
اداره کل پدافند غیرعامل

نشریه پدافند غیرعامل

شماره ۱ - خرداد ماه ۱۳۹۴

پدافند غیرعامل
مثل مصونیت سازی
بدن انسان است.
از درون ما را
مصون می‌کند.

پدافند غیرعامل نتیجه
تجارب علمی و عملی
است و ما خود را معتقد و
موظف به اجرای این
بحث می‌دانیم.

(دکتر اسماعیل جبارزاده، استاندار آذربایجان شرقی)

در این شماره خواهید خواند

- ۱ پدافند غیرعامل از زبان مسئولین.....
- ۱ تیر اخبار پدافند غیرعامل در هفته جاری
- ۲ مفهوم و اهمیت پدافند غیرعامل
- ۳ تاریخچه پدافند غیرعامل در ایران
- ۳ تاریخچه پدافند غیرعامل در چین
- ۴ معرفی سایت‌های مرتبط با پدافند غیرعامل.....

پدافند غیرعامل به کلیه اقدامات و تدابیری گفته می‌شود که بدون به کارگیری سلاح، موجب کاهش آسیب پذیری ها و افزایش پایداری ها در برابر تهدیدات خارجی می‌گردد. (سردار جلالی، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور)

پدافند غیرعامل به تدابیر دفاعی چندلایه در محورهای مختلف مورد علاقه دشمن (از جمله سایبری، زیستی، فرهنگی، روانی و زیرساخت‌ها) که در جهت کاهش میزان خسارت و پایدار نگهداشتن کشور در مقابل تهدیدات و نفوذ دشمن اتخاذ می‌گردد، گفته می‌شود. پدافند غیرعامل با آموزش مفاهیم خود سعی در بازدارندگی تهاجم دشمن و پشیمانی او و بالا بردن آستانه مقاومت کشور دارد. (سردار احمد جهانسری، مدیرکل پدافند غیرعامل استانداری آذربایجان شرقی)

تازه‌ترین توصیه‌ها درباره «تب کریمه»:

به گزارش پایگاه اطلاع رسانی پایداری ملی، مدیرکل دفتر بهداشت و مدیریت بیماری‌های دامی سازمان دامپزشکی کشور با بیان اینکه یکی از راه‌های انتقال عارضه تب کریمه‌کنکو گزش فرد توسط کهنه است، اظهارداشت: ارتباط با ترشحات دام، انجام ذبح غیر بهداشتی و خارج از کشتارگاه و عدم رعایت بهداشت توسط فرد از جمله عوامل ابتلا به این بیماری هستند. (منبع: سایت پایداری ملی)

ریسی پدافند غیرعامل کشور:

«عرصه سایبری را محلی برای تلافی عربستان با ایران عنوان کرد و افزود: آنها در حوادث کوچکی مانند مه‌باد که حادثه ای شخصی بود، چنان در فضاهای سایبری و استفاده از ظرفیت شبکه های اجتماعی به اغراق و بزرگنمایی دست زدند که لازم است با بسیج همه امکانات نسبت به پایش و رصد شبکه های اجتماعی بپردازیم» (منبع: سایت پایداری ملی).

پیام‌رسان موبایلی با سرور داخلی راه اندازی شد

این نرم افزار موبایلی ویژه چت، قابلیت نصب در هر نوع گوشی موبایل دارای نرم افزار اندروید را دارد و کاربران می‌توانند با نصب این نرم افزار از طریق گوگل پلی و یا لینک مستقیم آن، پیام‌ها و فایل‌های صوتی و تصویری خود را به صورت رایگان ارسال کنند. (منبع: سایت پایداری ملی)

کاسپرسکی یک شرکت امنیتی روس اعلام کرد:

تحقیقات جدید نشان می‌دهد ویروس دوکو که برای هک کردن کامپیوترهای هتل‌های محل مذاکرات هسته‌ای ایران و گروه ۵+۱ استفاده شده از اعتبارنامه‌های دیجیتال ربوده شده از فاکس‌کان که بزرگ‌ترین تولیدکننده قطعات الکترونیک در جهان محسوب می‌شود سوءاستفاده کرده است (منبع: سایت پایداری ملی).

کمیسیون امنیت ملی:

«کمیسیون امنیت ملی و روابط خارجی مجلس شورای اسلامی ضمن تاکید بر ضرورت گسترش و تعامل با سازمان پدافند غیرعامل بر حضور سردار جلالی در جلسات و سایر کمیسیون‌ها و ارائه طرح و پیشنهادات سازمان اعلام آمادگی نمودند.» (منبع: سایت پایداری ملی)

مقدمه

در تمام ادوار تاریخ، دفاع جزء لاینفک زندگی موجودات بوده است که به عناوین مختلف صورت می گیرد. حیوانات برای حفاظت خود از تهدیدات سایر جانداران شیوه‌هایی خاصی را برای دفاع در نظر می گیرند. آن‌ها با ساختن لانه‌های خود در ارتفاعات، تغییر رنگ پوست خود در محیط‌های جوی متفاوت (مانند آفتاب پرست)، پنهان کردن خود با روش‌های مختلف (ماهی مرکب با ریختن مایعی سیاه رنگ محیط اطراف خود را تیره و سیاه می کند)، فریب موجودات دیگر (مثلاً روباه برای شکار پرندگان خود را مرده جلوه می دهد و به محض نزدیک شدن آن پرندگان آن‌ها را شکار می کند)، ایجاد پوشش حفاظتی (مانند لاک پشت)، حمل و جابجایی بچه‌ها برای فرار از خطر (مانند گربه، کانگورو) خود را در برابر تهدیدات سایر جانداران حفاظت می کنند. به کلیه اقداماتی نظیر کارهای فوق که برای حفاظت از جان و کاهش آسیب پذیری و تهدید در مقابل حملات دشمن صورت می گیرد **دفاع غیرعامل** گفته می شود با این حال چنانچه دشمن به حیوانات حمله کند و آن‌ها جان خود را در معرض خطر ببینند با استفاده از ابزار دفاعی خود از خود محافظت می کنند. این حفاظت و دفاع که پس از حمله و با استفاده از ابزارآلات جنگی صورت می گیرد **دفاع عامل** نامیده می شود.

اهمیت پدافند غیرعامل

با توجه به اینکه در طول تاریخ همواره تجاوز و استثمار وجود داشته است لذا انسان‌ها نیز بایستی خود را در برابر این تهدیدات و خطرات با پیش بینی‌هایی که انجام می دهند آماده کنند. برای مثال در جنگ خندق وقتی مسلمانان به فرماندهی رسول اکرم (ص) به پیشنهاد سلمان فارسی در اطراف مدینه خندقی حفر کردند تا دشمنان اسلام نتوانند از آن عبور نمایند، در واقع از شیوه دفاعی پدافند غیرعامل استفاده کردند. همچنین بناهای عظیمی مانند دیوار بزرگ چین، قلعه فلک افلاک در ایران و ... برای دفاع از جان مردم در مواقع تهدید بوده است و نمونه دفاع غیرعامل محسوب می شوند. با توجه به اینکه عدم آمادگی در برابر تهدیدات و حملات دشمن می تواند باعث تشدید آسیب و تلفات انسانی شود لذا اهمیت دفاع غیرعامل و آمادگی در برابر خطرات احتمالی بیش از پیش نمایان می شود. برای مثال بر طبق مطالعات انجام شده در کشور سوئیس در مورد وجود پناهگاه، این نتیجه گرفته شد که چنانچه در هنگام بروز حادثه مردم در پناهگاه باشند تعداد تلفات ناشی از انفجار یک بمب ۲۰ تنی ۲۴ هزار نفر و تعداد مجروحین ۷ هزار نفر خواهد بود. ولی اگر پناهگاهی وجود نداشته باشد همین تعداد به ۷۰ هزار نفر افزایش خواهد یافت.

تاریخچه پدافند غیر عامل در ایران

وظایف نیروهای دفاعی کشور است. بخش مدیریت بحران که ماموریت های اول و دوم سازمان دفاع غیرنظامی کشور را شامل می گشت و از وظایف دولت به شمار می رفت که به وزارت کشور محول گردید و ستاد حوادث غیرمترقبه شکل گرفت و در واقع وزارت کشور متولی اصلی مدیریت حوادث طبیعی از پیشگیری گرفته تا بازتوانی می باشد. بعد از بررسی های مختلف در ارتباط با دفاع غیرنظامی و کاهش آسیب پذیری زیر ساخت های اساسی کشور در برابر تهدیدات خارجی و پایدار سازی، در سال ۸۲ رهبری معظم جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت الله خامنه ای با صدور فرمانی، این وظیفه را به ستاد کل نیروهای مسلح واگذار نمودند و سازمان پدافند غیرعامل کشور پایه گذاری شد. و بعد از آن به دلیل ناکارآمدی سازمان پدافند غیرعامل در بخش های غیرنظامی، این ماموریت به دو بخش تقسیم گردید و در نتیجه بر اساس فرمان رهبری کمیته دائمی پدافند غیرعامل کشور در ریاست جمهوری برای برنامه ریزی دفاع غیرنظامی و پدافند غیرعامل در سازمان ها و ارگان های غیرنظامی تشکیل شد. ناگفته نماند سازمان پدافند غیرعامل کشور تا آن زمان فعالیت های بسیاری را در زمینه پدافند غیرعامل در وزارت خانه ها و سازمان ها و ستاد کل نیروهای مسلح انجام داده بود اما به دلیل گستردگی فعالیت های پدافند غیرعامل و همچنین نیاز واقعی به تسریع فعالیت های آن در کشور و عدم نظامی بودن فعالیت های پدافند غیرعامل، این ساختار به دو بخش تقسیم گردید.

لزوم پدافند غیرعامل زمانی بیشتر برای ما مشخص می گردد که بدانیم سوئیس کشوری است که هیچ کدام از ویژگی های اقلیمی و استراتژیک ایران را ندارد و حتی به عنوان کشوری بی طرف شناخته می شود. با وجود این سوئیس که ساماندهی فعالیت های بشردوستانه را با تاسیس کمیته بین المللی صلیب سرخ در جهان عهده دار بوده است با سی و دو هزار کیلومتر مربع مساحت در مقابل یک میلیون

کشور عزیزمان، دارای ویژگی هایی است، این ویژگی ها و عوامل باعث می شود تا در سطح جهانی حساسیت هایی متوجه ایران باشد. وجود تاریخ و تمدن کهن باعث شده است تا به لحاظ ژئوپلیتیک سرزمین ایران دارای اهمیت باشد، قرار گرفتن کشورمان در منطقه خاورمیانه که از ابتدای تاریخ مورد توجه قدرتهای جهانی بوده است و همچنین دسترسی ایران از طریق خلیج فارس به سه قاره دنیا در کنار وجود منابع غنی نفت و گاز (۴۰ درصد مجموع ذخایر گاز دنیا در ایران است)، وجود منابع معدنی متعدد در کشور، تسلط به تنگه هرمز، جایگاه خاصی را به کشور بخشیده که همواره مورد طمع بیگانگان است. این ویژگی ها باعث جلب توجه قدرت های استکباری شده است. بنابراین با توجه به این شرایط همواره در معرض تهدید بوده و هست.

پیش از انقلاب اسلامی، سازمانی با عنوان «سازمان دفاع غیرنظامی ایران» (Iranian Civil Defense Organization) وجود داشت که سه دسته ماموریت را عهده دار بود؛ ماموریت اول این سازمان، هدایت، کنترل و پشتیبانی از مردم حین حوادث و بلایای طبیعی، ماموریت دوم کمک به امداد و نجات در حوادث در کنار جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران و دسته سوم کاهش آسیب پذیری های کشور در برابر تهدیدات خارجی بوده است. برگزاری مانورهای گروهی و مردمی برای حملات شیمیایی و میکروبی، برگزاری دوره های آموزشی مختلف برای سوانح انسان ساخت و تدوین دستورالعمل های اجرایی برای سازمان ها و ادارات از جمله وظایفی بوده است که این سازمان به عهده داشته است. بعد از انقلاب اسلامی، این سازمان منحل شد و ماموریت های آن به بسیج واگذار گردید و پس از گذشت مدتی، با تحقیقات صورت گرفته و بررسی موضوع و نیاز سنجی ها، با سه موضوع که هر کدام سه عرصه مجزا از هم داشت مواجه شدند. چون بخش کاهش آسیب پذیری ها با بخش دفاع ارتباط داشت و باید با تهدیدات خارجی سنجیده شود لذا از

پدافند غیرعامل، مصونیت سازی با عزم ملی

پدافند غیرعامل

جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی نیز به عنوان یکی از سازمان های بزرگ کشور با سابقه بیش از ۸۰ ساله خود بایستی پاسخگوی بسیاری از این مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی باشد و به عنوان ارگانی که نقش محوری در فعالیت های پدافند غیرعامل دارد بایستی وظایف بسیاری را در هنگام بروز بحران های طبیعی و نظامی عهده دار گردد.

می توان از پدافند غیرعامل به عنوان علم به کارگیری عوامل محیطی در خدمت دفاع یاد کرد. در پدافند غیرعامل هر آنچه در محیط وجود دارد از جمله زمین، ساختمان ها، پوشش گیاهی، شرایط فیزیکی محیط مثل دما و نور می تواند به عنوان عناصر طراحی دفاعی قرار گیرد. البته نباید از دیپلماسی پدافند غیرعامل نیز غافل ماند زیرا که در بسیاری از موارد بکارگیری سیاست های مناسب و اصول نرم افزاری پدافند غیرعامل از اصول سخت افزاری آن تاثیر گذاری بیشتری داشته است.

علاوه بر مواردی که در پدافند غیرعامل در کشور مطرح است با توجه به شرایط بین المللی هلال احمر و کنوانسیون های ژنو و چترحمایتی هلال احمر و صلیب سرخ لازم است تا برنامه ریزی هلال احمر در بهره مندی از دانش پدافند غیرعامل با استفاده از پروتکل های حمایتی و سایر قوانین بین المللی و همچنین اصول پدافند غیرعامل صورت گیرد. شایان ذکر است پدافند غیرعامل سابقه ای چند هزارساله داشته و مسئله جدیدی نمی باشد و در تمامی کشورهای دنیا به عنوان یکی از اصول اولیه ساخت و ساز و فعالیت های خدماتی و اداری و تمامی برنامه ریزی ها و ... مطرح است و در یک نگاه ریزینیانه می توان بهره مندی از این اصول را در جمعیت های هلال احمر و صلیب سرخ کشورهای متمدن و پیشرفته مشاهده نمود. بهره مندی از مفهوم پدافند غیرعامل و واژه دفاع غیرنظامی در ایران نیز سابقه داشته و جدید نمی باشد. بایستی متذکر شویم که قوانین بین المللی با تمامی اختیاراتش هیچ گاه نمی تواند از تهاجمات کشورهای متخاصم جلوگیری کند.

و ششصد و چهل و هشت هزار متر مربع مساحت ایران، سالهاست که با برنامه ریزی منسجمی، پدافند غیرعامل را به عنوان یک راهکار اطمینان بخش برای حفظ سوئسی ها مورد توجه قرار داده است. دولت سوئیس بیشترین میزان سرانه پناهگاه را برای شهروندانش ایجاد کرده است. در سوئیس سازمان CDO که یک سازمان غیر نظامی و غیر دولتی (Civil Defense Organization) است، برنامه ریزی های مرتبط با پدافند غیرعامل را انجام می دهد. این سازمان هشت جلد کتاب منتشر نموده است که به عنوان ضوابط و اصول اساسی پدافند غیرعامل از آن استفاده می نماید. در این کشور هر کس بخواهد برج بسازد، می بایست طبقات زیرین این برج توانایی مقابله با انواع تهدیدات از جمله شیمیایی و هسته ای را داشته باشد. همچنین ساختمان های دولتی و ایستگاه های مترو نیز با چنین رویکردی ساخته شده اند. در شهرهای بزرگ سوئیس مثل برن، زوریخ و لوزان پناهگاه هایی ساخته شده که همه امکانات در آن وجود دارد و مواد غذایی و مواد بهداشتی و دارویی موجود در این پناهگاه به طور همیشگی بروز می شوند. جالب تر برگزاری مانورهای سراسری است که در ارتباط با حملات دشمن و مخاطرات طبیعی مثل زلزله هر ساله در سوئیس با مشارکت صد در صد مردم برگزار می شود و جای بسیار آفرین دارد برای کشوری که هیچگونه تهدیدی ندارد و لذا ایران نیز به تشابه سوئیس بایستی با الگو برداری و به کار بردن تجربه چند هزار ساله سیاسی و اجتماعی کشور از پدافند غیرعامل بهره مند شود و هم در برابر مخاطرات طبیعی و هم انسان ساخت آمادگی پیدا نماید. متأسفانه باید به طور نمونه متروی تهران را نام برد که با تمام محاسنی که برای کاهش ترافیک تهران و رفاه عمومی داشته است اما بدون در نظر گرفتن اصول پدافند غیرعامل، قابلیت تبدیل شدن به پناهگاه های زیر زمینی را در هنگام جنگ و یا محل های اسکان اضطراری را در هنگام وقوع بحران طبیعی ندارد.

تاریخچه پدافند غیرعامل در چین

هوایمای جاسوسی آمریکا در چین و یا کشف وسایل استراق سمع در هوایمای بوئینگ مخصوص رهبر چین اشاره کرد که رهبر چین اعلام کرد: چین هیچ گونه اطلاعات محرمانه‌ای ندارد و به سرعت به بحران فوق خاتمه داد.

نوع دیگر پدافند در سطح شهرهای چین، جذب سرمایه‌های خارجی به منظور ایجاد امنیت می‌باشد. چین از جمله کشورهایی است که جذب سرمایه‌های خارجی در آن بسیار بالا است و لذا در صورت وجود تهدیدات خارجی کشورهای دارای سرمایه با منابع خطر مقابله خواهند نمود و این امر باعث ثبات بیشتر می‌گردد. در شهر پکن یک مجتمع بزرگ مسکونی، بیمارستانی و تجاری مشاهده شد که با سرمایه‌گذاری دو میلیارد دلاری یک شخص خارجی احداث گردیده است.

چین از جمله کشورهایی است که تاسیسات هسته‌ای و نظامی، سکوهای پرتاب و مراکز کنترل خود را در مناطق کوهستانی و پوشیده از جنگل‌های انبوه و غارهای بزرگ احداث نموده تا آنها را از چشم ماهواره‌های شناسایی خارجی پنهان نماید. چین در ایجاد و احداث پناهگاه‌های مستحکم زیرزمینی و مقاوم در برابر بمباران‌های هسته‌ای، سرمایه‌گذاری قابل توجهی نموده که یکی از اقدامات قابل توجه آنها، عادی سازی و دادن پوشش لازم به مراکز حیاتی و حساس نظامی در مراکز مسکونی و شرکت‌های تجاری می‌باشد.

در شهرهای بزرگ چین هر دو نوع منابع خطر داخلی و خارجی در نظر گرفته شده است. در طراحی خیابان‌های پکن و سایر شهرهای بزرگ چین به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده که شهر از لحاظ منطقه‌ای به قسمت‌های کوچکی تبدیل شده و مرز بین بحران‌های داخلی نظیر بحران دانشجویان در میدان تیان‌ان‌من، این مناطق به سرعت محاصره شد و از گسترش تشنج به سایر مناطق جلوگیری می‌شود و یا مناطق درگیر بحران به سرعت کنترل خواهد شد.

در هنگام ساخت پالایشگاه، محل ذخیره سوخت به ویژه بنزین به نوعی انتخاب می‌گردد که در صورت اصابت یک موشک یا بمب به آن و تخریب مخزن، تمامی پالایشگاه به آتش کشیده نشود، یا هنگام طراحی و ساخت جاده برای نقاط کلیدی مسیر از قبیل تونل و پل‌های بزرگ و اساسی مسیرهای جایگزین تعیین می‌شود یا مجتمع‌های دفاعی به گونه‌ای مکان‌یابی می‌گردند که در صورت اصابت موشک و بمب به آنها آلودگی ناشی از آنها محیط زیست و مناطق اطراف را آلوده ننماید. نمونه دیگر از فعالیت‌های مربوط به دفاع غیرعامل در چین استفاده از روش‌های سیاسی توسط دولت این کشور برای جلوگیری از ایجاد هر نوع تنش در روابط چین و سایر کشورها به ویژه آمریکا می‌باشد. در این زمینه می‌توان به سقوط هوایمای جاسوسی آمریکا در چین و یا کشف وسایل استراق سمع در

سایت‌های معتبر و مفید پدافند غیرعامل

<http://www.paydarymelli.ir/>

وب سایت پایداری ملی

<http://www.pdrc.ir>

مرکز مطالعات پدافند غیرعامل

<http://padafand.eaz.gov.ir/>

پورتال پدافند غیرعامل استانداری آذربایجان شرقی

<http://ostan-as.gov.ir/?PageID=42>

استانداری آذربایجان شرقی - دفتر پدافند غیرعامل

صاحب امتیاز: اداره کل پدافند غیرعامل استانداری آذربایجان شرقی

شماره تماس: ۰۴۱-۳۳۳۳۶۲۰۹